

Fonların Sermayeye Dönüştürülmesi ile Aynı Zamanda ve Aynı Oranda Sermaye Taahhüdü Yoluyla Sermaye Artırımı Yapılması^(*)

Increasing Capital Through Capital Commitment at the Same Time and at the Same Rate with the Conversion of Funds Into Capital

Nergis Mevlübe ÇUBAN^(**)

Öz:

Ortaklığın, bilançosunda mevcut olan ve sermayeye eklenmesine mevzuatın izin verdiği fonları sermayeye dönüştürmeksizin sermaye taahhüdü yoluyla sermaye artırımı yapması 6102 Sayılı Türk Ticaret Kanunu (TTK) m. 462/3 hükmü ile yasaklanmıştır. İlgili kanun maddesi, 6762 Sayılı eski Ticaret Kanunu'nda (eTK) bulunmayan yeni bir düzenlemedir. Ancak 6762 S. eTK döneminde uygulamada ortaya çıkmış ve özellikle Yargıtay içtihatlarına konu olmuş bu husus kanuni bir düzenleme ile somutlaştırılmıştır. Hükmün düzenlenme amacı özellikle bedelsiz pay edinme hakkının ihlalinin önlenmesidir. Zira bilançoda sermayeye dönüştürülebilir fonlar mevcutken öncelikle dış kaynaklardan sermaye taahhüdü ile sermaye artırımı yapılması, azınlık durumunda olan ve mali açıdan zayıf pay sahiplerinin rüçhan hakkını kullanamamaları pay oranlarının küçülmesine sebep olmaktadır. Bunun sonucunda hâkim durumda ve mali yönden güçlü pay sahiplerinin sermayeye katılım oranları daha da artmaktadır. Bu sebeple, ilgili hüküm dürüstlük kuralının özel bir görünümü olarak da anılır. Çalışmada, ilgili hükmün niteliği ve düzenlenme amacı ile hükümdeki “fon” kelimesinin sermayeye dönüştürülebilir diğer iç kaynakları kapsayıp kapsamadığına dair öğretideki farklı görüşlere ve Yargıtay içtihatlarına yer verilmiştir. Aynı anda iç ve dış kaynaklardan sermaye artırımı yapılmasının, ortaklıklara sağladığı imkân ve kolaylıklar çalışmamızda örnekler üzerinden incelenmiştir. Hükümdeki “oran” kelimesi üzerine yapılan tartışmalar ve bu kelimenin uygulamadaki karşılığına da çalışmada yer verilmiştir. Ayrıca bilançoda mevcut sermayeye dönüştürülebilir fonların bir kısmı sermayeye dönüştürüldükten sonra ayrı bir kararla sermaye taahhüdü yoluyla sermaye artırımı yapılmasının ilgili düzenleme karşısındaki sonuçlarına da çalışmada değinilmiştir. Son olarak hükümdeki düzenlemeye aykırı bir sermaye artırımı kararının akıbeti yönünden öğretide yer verilen butlan ve iptal edilebilirlik tartışmaları açıklanmış ve kanaatimiz bildirilerek çalışma sonlandırılmıştır.

Anahtar Kelimeler:

Sermaye, Sermaye Artırımı, İç Kaynaklar, Dış Kaynaklar, Fon.

^(*) Hakem denetiminden geçmiştir.

Makalenin geliş tarihi: 17.04.2024 - Makalenin kabul tarihi: 24.05.2024.

^(**) Avukat, İstanbul Barosu, İstanbul-Türkiye,

E-posta: nergiscuban@gmail.com,

Orcid ID: https://orcid.org/0009-0007-4630-4519.

Abstract:

The company is prohibited by Article 462/3 of the Turkish Commercial Code No. 6102 from increasing its capital through capital commitment without converting the funds existing in its balance sheet and allowed by the legislation to be added to the capital into capital. The mentioned article of law is a new regulation that did not exist in the old Commercial Code No. 6762. However, this issue emerged in practice during the old Commercial Code No. 6762 and was legalized especially because it was the subject of the Supreme Court. The purpose of regulating the mentioned article of law is to prevent the violation of the right to acquire free shares. Increasing capital primarily from external sources while there are funds convertible into capital on the balance sheet causes minority and financially weak shareholders to not exercise their preemptive rights, causing their share ratios to shrink. As a result, the capital participation rates of dominant and financially strong shareholders increase further. For this reason, the mentioned law article is also referred to as a special aspect of the rule of honesty. In our study, the different opinions in the doctrine and the Supreme Court regarding the nature of the relevant article of law and the purpose of its regulation, and whether the word “fund” in the provision covers other internal resources are included. The opportunities and conveniences provided to companies by simultaneously increasing capital from internal and external sources are examined through examples in the study. Discussions on the word “rate” in the article of the law and the equivalent of this word in practice are also included in the study. In addition, the study also touched upon what would be the outcome of the capital increase made by a separate decision after converting some of the funds on the balance sheet into capital. Finally, the discussions in the doctrine regarding the outcome of an illegal capital increase decision mentioned above were examined and our opinion was expressed and the study was concluded.

Keywords:

Capital, Capital Increase, Internal Resources, Foreign Sources, Fund.

GİRİŞ

6102 Sayılı Türk Ticaret Kanunu’nun (TTK) m. 462/3 hükmünde, 6762 Sayılı eski Ticaret Kanunu’nda (eTK) bulunmayan yeni bir düzenlemeye yer verilmiştir. Hükme göre bilançoda sermayeye eklenmesine mevzuatın izin verdiği fonların bulunması halinde, bu fonlar sermayeye dönüştürülmeden sermaye taahhüdü yoluyla sermaye artırımı yapılması mümkün değildir. Hüküm esasında dürüstlük kuralının özel bir görünümüdür. 6762 S. eTK döneminde öğreti ve Yargıtay içtihatlarına konu olmuş bu husus kanun koyucu tarafından 6102 S. kanun ile somutlaştırılmıştır. Hükümün düzenlenme amacı özellikle azınlık durumda olan ve mali açıdan zayıf pay sahiplerinin bedelsiz pay edinme haklarının dolaylı ihlalinin önlenmesidir. Uygulamada ortaklıkların, bilançoda sermayeye dönüştürülebilir fonlar mevcutken öncelikle iç kaynaklardan sermaye artırımı yapmak yerine dış kaynaklardan sermaye artırımı yaptıkları ve rüçhan hakkını kullanamayan/kullanmayan pay sahiplerinin pay oranlarının küçülmesine, hâkim durumda ve mali yönden güçlü pay sahiplerinin ise sermayeye katılım oranlarının daha da artmasına sebep oldukları görülmektedir.

TTK m. 462/3 hükmünde belirtilen fon kelimesinin TTK m. 462/1 hükmünde sayılan diğer iç kaynakları kapsayıp kapsamadığına dair ayrık görüşler mevcut olup çalışmamızda bu tartışmaya öğretilerdeki görüşler ile Yargıtay içtihatları çerçevesinde yer verilmiştir. Fonların sermayeye dönüştürülmesi ile aynı anda ve aynı oranda sermaye taahhüdü yoluyla sermaye artırımı yapılmasının ortaklıklara getirdiği kolaylıklar örnekler üzerinden incelenmiştir. İç ve dış kaynaklardan aynı anda yapılan bu artırımın herhangi bir üst sınırının olup olmadığı, ayrıca bir sermaye artırımı kararı alınmasının gerekliliği üzerine yapılan tartışmalara da çalışmada yer verilmiştir. Son olarak TTK m. 462/3 hükmüne aykırı bir sermaye artırımı kararının akıbetine dair öğretilerdeki farklı görüşlere yer verilmiş ve çalışma sonlandırılmıştır.

I. HÜKMÜN NİTELİĞİ VE DÜZENLENME AMACI

İç kaynaklardan sermaye artırımı başlığı altında düzenlenen TTK m. 462 hükmü ilk fıkrasında, iç kaynaklardan yapılacak sermaye artırımında esas sözleşme veya genel kurul kararıyla ayrılmış ve belirli bir amaca özgülenmemiş yedek akçeler ile kanuni yedek akçelerin serbestçe kullanılabilen kısımlarının ve mevzuatın bilançoya konulmasına ve sermayeye eklenmesine izin verdiği fonların kaynak olarak kullanılabileceğini belirtmektedir. İnceleme konumuz olan hükmün üçüncü fıkrasında ise dış kaynaklardan yapılan sermaye taahhüdü yoluyla sermaye artırımına bir ön şart getirilmiştir. Buna göre bilançoda mevcut olan ve sermayeye eklenmesine mevzuatın izin verdiği fonlar sermayeye dönüştürülmeden sermaye taahhüt edilmesi yoluyla sermaye artırımı kararı alınması yasaklanmıştır.

Sermaye taahhüdü yoluyla sermaye artırımının ön şartı niteliğinde olan TTK m. 462/3 hükmü 6102 S. TTK ile getirilen yeni bir düzenleme olup eTK'da bulunmayan ancak öğretilde ve Yargıtay'ın içtihatlarında yer verilen bir husustur¹. İlgili hükmün mehzazı TTK'ya büyük ölçüde kaynaklık eden İş-

¹ "Taraflar arasındaki asıl uyuşmazlık, sermayenin artırıldığı dönem itibarıyla bu sermaye artırımını kendi iç kaynaklarından yeniden değerlendirme yaparak mı, ya da primli pay senedi çıkarmak suretiyle mi yapılacağı, yoksa dış kaynaklardan karşılamak zorunda olup olmadığı ve dış kaynaklardan artırım kararı almasının sırf davacı ortağın kâr, tasfiye payını ve oy oranlarını küçültme amacına ve dolayısıyla objektif iyi niyet kurallarına aykırı olup olmadığı noktasında toplanmıştır. ...özellikle davalı şirketin ... sermaye artırımını iç kaynaklardan mı, yoksa dış kaynaklardan mı karşılaması gerektiği ve dış kaynaklardan karşılamaya yönelmesinin salt davacı ortağı ızzar kastına yönelik olup olmadığı hususları üzerinde durulması ve oluşacak sonuç çerçevesinde bir karar verilmek gerekirken, yazılı gerekçelerle yetersiz bilirkişi raporuna göre karar verilmesi doğru görülmemiştir..." Yargıtay 11. Hukuk Dairesi'nin 2003/5318 Esas 2003/8638 Karar sayılı 02.10.2003 Tarihli kararı <https://www.lexpera.com.tr/> (erişim tarihi: 20.3.2024).; "Kural hakim öğretinin ve Yargıtay'ın görüşlerini kanunlaştırmaktadır." Bakınız (bkz) 6102 sayılı TTK Genel Gereğçesi, Madde 462, Üçüncü Fıkra, s. 192, <https://mevzuat.tbmm.gov.tr/Kanun/KanunDetay?YasamaKanunId=f72877be-1e9f-037b-e050-007f01005610&kanunNumarasi=6102#step-2> (erişim tarihi: 20.3.2024).

viçre ve Alman kanunlarında mevcut değildir². Ayrıca “6102 sayılı Kanunun 346 ncı maddesi ile 462 nci maddesinin üçüncü fıkrası halka açık ve halka açılmak üzere Kurula başvuran ortaklıklara uygulanmaz.” şeklindeki Sermaye Piyasası Kanunu (SPKn) m. 12/6 hükmü uyarınca dış kaynaklardan sermaye artırımını yapılmadan önce fonların sermayeye dönüştürülmesi şartı halka açık ve halka açılmak üzere kurula başvuran ortaklıklara uygulanmayacaktır.

SPKn m. 12 hükmünün gerekçesinde, TTK m. 462/3 hükmündeki ön şartın uygulanmasının ekonomik bir mantığı olmadığından bahisle bu istisnanın getirildiği belirtilmektedir³. Ancak TTK m. 462/3 hükmünün gerekçesi “Üçüncü fıkranın birinci cümlesi pay sahiplerinin korunması amacıyla konulmuş, istisnası bulunmayan, başka bir deyişle hiçbir sebeple bertaraf edilemeyecek olan emredici bir kuraldır.” şeklindedir. Yani m. 462/3 hükmü temelinde ekonomik gerekçelerle değil pay sahiplerinin korunması amacıyla düzenlenmiştir. Kanaatimizce SPKn’da halka açık ortaklıklardaki küçük yatırımcı pay sahiplerini korumaya yönelik ihdas edilen başkaca hükümler mevcutken, özellikle pay sahiplerinin menfaatinin korunması amacıyla getirilen TTK m. 462/3 hükmünün salt ekonomik gerekçelerle uygulanmayacağını belirtilmesi yerinde bir düzenleme değildir. Hatta, pay senetlerinin geniş halk yığınlarına yayıldığı halka açık anonim ortaklıklarda çok sayıda küçük yatırımcının bulunduğu düşünüldüğünde TTK m. 462/3 hükmünün halka açık anonim ortaklıklara özellikle uygulanması gerektiği kabul edilmelidir⁴. Ancak mevcut kanuni düzenleme noktasında bu kuralın uygulanması mümkün değildir.

Kanun gerekçesinde de belirtildiği gibi TTK m. 462/3 hükmü pay sahiplerinin korunması amacıyla getirilmiş olup istisnası bulunmayan, başka bir deyişle bertaraf edilemeyecek olan emredici nitelikte bir kuraldır. İlgili hüküm düzenlenmeden önce bilançolarında sermayeye eklenebilecek değerler

² İsmail Cem Soykan, Türk Ticaret Kanununa Göre Anonim Ortaklıklarda Sermaye Taahhüdü Yoluyla Sermaye Artırımı, 1. Bası, On İki Levha Yayıncılık, İstanbul, 2019, s. 166..

³ Halka açık ve halka açılmak üzere kurula başvuran ortaklıklara TTK m. 462/3 hükmünün uygulanmama sebebi SPKn m. 12 hükmünün gerekçesinde şu şekilde açıklanmaktadır: “Yine bu kapsamda şirketlerin iç kaynaklarını sermayeye eklemelerinin şirkete herhangi bir fon girişi sağlamadığı ve şirket özkaynaklarında herhangi bir artışa sebep olmadığı göz önünde bulundurularak, bu fonların sermayeye eklenmesinin nakit artırıma ön koşul oluşturmasının herhangi bir ekonomik mantığı bulunmaması sebebiyle 6102 sayılı Kanun’un 462. maddesinin üçüncü fıkrasının halka açık ve halka açılmak üzere Kurula başvuran ortaklıklara uygulanmayacağı düzenlenmiştir”. Bkz. 6362 Sayılı Sermaye Piyasası Kanunu Gerekçeleri, <https://mevzuat.spk.gov.tr/> (erişim tarihi: 19.03.2024).

⁴ Sermaye Piyasası Kanunu’nun varlık sebebinin küçük yatırımcıları korumak olduğunun gözden kaçırıldığı, SPKn m.12/6 hükmü ile getirilen uygulamanın küçük pay sahiplerine zarar vereceği ve yerinde bir düzenleme olmadığı yönünde eleştiriler için bkz. Ünal Tekinalp, Sermaye Ortaklıklarının Yeni Hukuku (Yeni Hukuk), 5. Bası, Vedat Kitapçılık, İstanbul, 2020, s. 134, N. 9-63.; ayrıca bkz. Reha Poroy/Ünal Tekinalp/Ersin Çamoğlu, Ortaklıklar Hukuku II, Güncelleştirilmiş 15. Bası, Vedat Kitapçılık, İstanbul, 2023, s. 248, N. 1380e.

mevcut olduğu halde şirketlerin, öncelikle dış kaynaklardan sermaye artırımını yaptığı ve bu artırım miktarının yüksek tutulması sonucu mali yönden zayıf ve rüçhan hakkını kullanamayacak veya kullanmak istemeyen pay sahiplerinin sermayeye katılma oranlarının dolaylı olarak azaltıldığı görülmüştür. Dış kaynaklardan yapılan sermaye artırımından sonra iç kaynaklardan sermaye artırımını yapılması neticesinde ise pay oranları ve sermayeye katılımları eriyen pay sahiplerinin bedelsiz payları edinme hakları dolaylı yoldan ihlal edilmiş olmaktadır. Rüçhan hakkını kullanmamış olan pay sahipleri eriyen pay oranları sebebiyle bedelsiz payları edinirken dezavantajlı konumda olmaktadır. Şirketlerin bu uygulama ile dış kaynaklardan sermaye artırımını sırasında rüçhan hakkını kullanan ve şirketteki sermayeye katılım oranı halihazırda yüksek olan diğer pay sahiplerine yarar sağlaması söz konusudur⁵. Böylece özellikle anonim ortaklıklardaki küçük yatırımcıların tasfiye edilmesi ve büyük yatırımcıların şirketteki hakimiyetinin güçlendirilmesi sağlanır⁶. Bu durum açıkça 4721 Sayılı Türk Medeni Kanunu (TMK) m. 2’de öngörülen dürüstlük kuralına aykırılık teşkil etmekle birlikte hakların sakınılarak ve başkalarına en az zarar verecek şekilde kullanılması ilkesinin de ihlali niteliğindedir⁷. Kanun koyucunun bu hükmü düzenlemekteki asıl amacı, bilançoda mevzuatın sermayeye eklenmesine izin verdiği fonların mevcudiyeti halinde öncelikle iç kaynaklardan sermaye artırımını yapılarak pay sahiplerinin sermayeye katılım oranlarının korunması ve bedelsiz payları edinme hakkının dolaylı şekilde ihlalinin önlenmesidir.

TTK m. 462/3 hükmünün ikinci cümlesinde yer alan “*Hem bu fonların sermayeye dönüştürülmesi hem de aynı zamanda ve aynı oranda sermayenin taahhüt edilmesi yoluyla sermaye artırılabilir.*” şeklindeki düzenleme ile fonların sermayeye dönüştürülmesi ön şartının yumuşatılması söz konusu olup iç kaynaklardan yapılan sermaye artırımını ile dış kaynaklardan sermaye taahhüdü yoluyla yapılan sermaye artırımının aynı anda yapılabilmesine imkân tanımıştır. Böylelikle hem pay sahiplerinin bedelsiz payları edinme hakkı olduğu şekliyle korunmuş hem de şirkete, iç ve dış kaynaklardan aynı anda sermaye artırımını yapabilme imkânı tanınmıştır. Şirket bu düzenleme sayesinde farklı zamanlarda iki ayrı sermaye artırımını kararına ihtiyaç duymaksızın emek ve zaman yönünden tasarruf elde etme imkânı bulur.

⁵ Hasan Pulaşlı, Şirketler Hukuku Genel Esaslar, 9. Bası, Adalet Yayınevi, Ankara, 2024, s. 503-504.

⁶ Tekinalp, Yeni Hukuk, s. 134, N. 9-62a.

⁷ Mehmet Bahtiyar, Ortaklıklar Hukuku, 17. Bası, Beta Yayınevi, İstanbul, 2024, s. 295; Erdoğan Moroğlu, Anonim Ortaklıklarda Sermaye Artırımı, 4. Bası, On İki Levha Yayıncılık, İstanbul, 2018, s. 55-56.; Erdoğan Moroğlu, Anonim Ortaklıkta Genel Kurul Kararlarının Hükümsüzlüğü, 9. Bası, On İki Levha Yayıncılık, İstanbul, 2020, s. 236 vd.

II. TÜRK TİCARET KANUNU M. 462/3 HÜKMÜNDEKİ FON KELİMESİNİN M. 462/1 HÜKMÜNDEKİ İÇ KAYNAKLARI KAPSAYIP KAPSAMADIĞI

A. Yargıtay ve Öğretideki Görüşler

TTK m. 462/3 hükmünün ilk cümlesinde “*bilançoda sermayeye eklenmesine mevzuatın izin verdiği fonlar*”dan bahsedilmekte ve sermaye taahhüdü yoluyla sermaye artırımı yapılmasının ön şartı olarak bu fonların tamamının sermayeye dönüştürülmesi aranmaktadır. Türk Dil Kurumu’nun sözlükte yer verdiği tanıma göre fon “*Belirli bir iş için gerektiğince harcanmak üzere ayrılıp işletilen para, kaynaktır*”⁸. Öğretide madde metninde kullanılan fon kelimesinin kapsamının içeriğine ilişkin farklı görüşler mevcuttur. Birinci görüş TTK m. 462/3 hükmünde yer verilen fon kelimesinin kapsamının yalnızca vergi hukuku mevzuatında yer alan fonlardan ibaret olmadığı yönündeyken, ikinci görüş kanunun lafzi yorumuna bağlı kalarak hükümde anılan fon kelimesinin vergi hukuku mevzuatında yer alan fonları işaret ettiğini belirtmektedir.

Öğretide yer verilen ilk görüşteki yazarlara göre TTK m. 462/3’de belirtilen fonların kapsamına mevzuatın bilançoya konulmasına ve sermayeye eklenmesine izin verdiği fonların haricinde TTK m. 462/1’de belirtilen esas sözleşme veya genel kurul kararıyla ayrılmış ve belirli bir amaca özgülenmemiş yedek akçeler ile kanuni yedek akçelerin serbestçe kullanılabilen kısımları ve diğer iç kaynak kalemleri de dahildir. Bu görüşteki yazarlardan *Moroğlu*, hükmün üçüncü fıkrasında sermayeye dönüştürülmesi gereken iç kaynak olarak sadece fonlardan söz edilmesinin yeterli olmadığını, sermaye artırımında kullanılabilecek iç kaynakların sadece yeniden değerlendirme değer artış fonu, maliyet artış fonu gibi fonlardan ibaret olmadığını, belli bir amaca özgülenmemiş serbest yedek akçeler ile kanuni yedek akçelerin serbestçe kullanılabilen kısmı, önceki yıldan aktarılan kâr, dağıtılmasına karar verilmemiş son yıl kârı ve açık yedek akçelerin de hükümde kullanılan fon kelimesinin kapsamına dahil edilmesi gerektiğini, aksi halde TTK m. 462/3 hükmünün büyük ölçüde etkisiz kalacağını belirtmektedir⁹.

İlk görüşü savunan yazarlardan *Tekinalp*, hüküm yorumlanırken hukuk metodolojisinin genel ilkelerinin esas alınması gerektiğini, fon kelimesinin yalnızca vergi kanunlarındaki fonları içerecek şekilde dar yorumlanmasının hükmün düzenlenme amacı ile bağdaşmadığını, vergi kanunlarının sermayeye eklenmesine izin verdiği ve özkaynağa dahil bazı pasif kalemlerin adında “fon” kelimesinin bile olmadığını, özellikle yedek akçelerin şirketin özvarlığının bir parçası olduğunu, dağıtılmamış kârların da doğal olarak TTK m.

⁸ <https://sozluk.gov.tr/> (erişim tarihi: 19.3.2024).

⁹ *Moroğlu, Sermaye Artırımı*, s. 56.

462/3 kapsamında değerlendirilmesi gerektiğini belirtmektedir. Tekinalp, fon kelimesinin kapsamına esas sözleşme veya genel kurul kararıyla ayrılmış ve belirli bir amaca özgülmemiş yedek akçeler ile kanuni yedek akçelerin serbestçe kullanılabilen kısımları, yeniden değerlendirme fonu, anonim ortaklığın taşınmazlarının veya iştiraklerinin satışından elde edilen gelirler ve enflasyon farkları gibi fonların da dahil olduğunu belirtmiş ve herhangi bir açıklama yapmamakla birlikte TTK m. 520/2 hükmünün de bu görüşünü desteklediğini belirtmiştir¹⁰.

Bahtiyar'a göre hükmün lafzına bakıldığında fon kelimesinin, yalnızca bilançoda mevcut olan ve sermayeye eklenmesine mevzuatın izin verdiği fonları içerdiği kanaati doğabilecektir. Ancak *Bahtiyar*, teknik anlamda fon sayılmayan herhangi bir türde iç kaynağın varlığına rağmen dış kaynaklardan sermaye artırımı yapılmasının bazı pay sahiplerini zarara uğratabileceğini belirtmektedir. *Bahtiyar*'a göre TMK m. 2 gereğince önce iç kaynaklardan sonra dış kaynaklardan sermaye artırımı yapılması yahut iç ve dış kaynaklı sermaye artırımının aynı anda ve aynı oranda yapılması hakkaniyetin ve hakların başkasına en az zarar verecek şekilde kullanılması ilkesinin gereğidir¹¹.

İlk görüşü savunan diğer yazarlara göre de kanun hükmü amaçsal yorumlanarak fon kelimesinin kapsamına TTK m. 462/1'de sayılan diğer iç kaynak kalemleri de dahil edilmelidir¹².

İkinci görüşteki yazarlara göre ise, madde metninde anılan fon kelimesinin kapsamına lafzi yorum yapılarak yalnızca mevzuatın bilançoaya konulmasına ve sermayeye eklenmesine izin verdiği fonlar dahil edilmelidir. Bu görüşü destekleyen *Kendigelen*, düzenlemenin sadece “fonlar” ile sınırlandırılması gerektiğini ve diğer bazı iç kaynakların (örneğin belirli bir süre önce

¹⁰ Tekinalp, Yeni Hukuk, s. 136, N. 9-64a.; ‘Kanuni Yedek Akçeler’ üst başlığı altında düzenlenen ‘Şirketin İktisap Ettiği Kendi Pay Senetleri İçin Ayrılan Yedek Akçe ve Yeniden Değerleme Fonları’ madde başlıklı TTK m. 520/2 hükmünde “yeniden değerlendirme fonu” ile “ilgili mevzuat uyarınca pasifte yer alan diğer fonlar” sayılmış ve bu fonların sermayeye dönüştürüldükleri ve yeniden değerlendirilen aktifler amorti edildikleri veya devredildikleri takdirde çözülebileceği belirtilmiştir. Dolayısıyla yazarın TTK m. 520/2 hükmünün görüşünü desteklediği yönündeki ifadesinin, TTK m. 520/2 hükmünde anılan fonların kanuni yedek akçelerin arasında sayılması neticesinde ortaya çıktığı düşünülebilir. Ancak öğretide, yazarın bu görüşü eleştirilmiş ve madde başlığında “Yedek Akçe” ve “Yeniden Değerleme Fonları” fonlarının ayrı ayrı zikredilmesinin bu iki kavramın birbirinden farklı olduğuna işaret ettiği belirtilmiştir Detaylı açıklamalar için bkz. Soykan, s. 186 vd.

¹¹ Bahtiyar, s. 295.

¹² Aslı E. Gürbüz Usluel, ‘Anonim Şirketlerde İç Kaynaklardan Sermaye Artırımında Gündeme Gelebilecek Sorunlar’, Banka ve Ticaret Hukuku Dergisi, Cilt: 36, Sayı: 4, Yıl: 2020, ss. 59-84, s. 76; Esra Cenkci, Anonim Ortaklıklarda Kayıtlı Sermaye Sistemi, 1. Bası, On İki Levha Yayıncılık, İstanbul, 2015, s. 326. Ayşe Begüm Keleş Güven, Anonim Ortaklıklarda İç Kaynaklardan Sermaye Artırımı, 1. Baskı, Seçkin Yayıncılık, Ankara, 2023, s. 136.

ayrılan ve henüz dağıtılmayan kârların) hükmün uygulama alanına dâhil edilmemesinin ise yerinde olmadığını belirtmektedir¹³.

Yine ikinci görüşte olan yazarlardan *Aydın*, TTK m. 462 hükmünün birinci ve üçüncü fıkrasında birbirinden lafız itibarıyla farklı düzenlemeler getirilmesine rağmen, üçüncü fıkradaki fon kelimesinin aynı zamanda birinci fıkra da sayılan diğer iç kaynakları da kapsadığı yönündeki düşüncenin tatmin edici olmadığını belirtmektedir. Yazara göre şirketin kanun gereği veya ihtiyari olarak ayırdığı yedek akçeler, şirketin zarara uğraması durumunda zararın telafisi bakımından kullanılabilecek ilk kaynaktır ve bu kaynağın tamamının sermaye artırımında tüketilmek zorunda bırakılması şirketi olası bir sermaye kaybına sürükleyebilir. *Aydın*'a göre, TTK m. 462/3'te kullanılan fon kelimesinin kapsamı yalnızca mevzuatın bilanço ya konulmasına ve sermayeye eklenmesine izin verdiği fonlardan ibaret olup ilk fıkra da sayılan diğer iç kaynakların da TTK m. 462/3 hükmüne dahil edilmesi şirketin mali yapısına haksız ve gereksiz bir müdahale oluşturur¹⁴.

Soykan da ikinci görüşü savunarak hükmün lafız uyarınca yorum yapılması gerektiğini, fon sözcüğünün Ticaret Kanunu'nun hiçbir yerinde yedek akçe anlamında kullanılmadığını, fon kelimesinin yedek akçeden oldukça net bir şekilde ayrılan bir anlama sahip olduğunu, kanun koyucunun isteseydi TTK m. 462/3'te fonlar dışında diğer iç kaynak kalemlerini de sayabileceğini belirtmektedir. *Soykan*'a göre hükmün birinci fıkrasında fonlar ve diğer iç kaynaklar ayrı ayrı ifade edilmişken üçüncü fıkrasında yalnızca fonlardan bahsedilmesi, üçüncü fıkradaki fon kelimesinin tüm iç kaynakları kapsadığına değil olsa olsa kapsamadığına açık bir delil teşkil etmektedir. Ayrıca *Soykan*, TK m. 462 hükmünün gerekçesinin de bu görüşe dayanak teşkil ettiğini belirterek fon sözcüğünün kapsamına diğer iç kaynak kalemlerinin dahil edilmemesinin pay sahipliği haklarını ihlal etmeyeceğini belirtmektedir. Zira TTK m. 462/3 hükmü hiç olmasaydı dahi ortaklığın, iç kaynak kalemlerini sermayeye dönüştürmeden sermaye taahhüdü yoluyla sermaye artırımını yapması dürüstlük kuralına aykırı düşüyorsa, artırım kararının rüçhan hakkını kullanmayan/kullanamayan pay sahipleri tarafından TTK m. 445 uyarınca iptali mümkündür¹⁵.

Öğretide yer verilen bu ayrık görüşlerin Yargıtay 11. Hukuk Dairesi'nin kararlarına da yansdığı ve bu konuda uygulamada da birlik sağlanmadığı gö-

¹³ Abuzer Kendigelen, *Yeni Türk Ticaret Kanunu: Değişiklikler, Yenilikler ve İlk Tespitler*, 3. Bası, On İki Levha Yayıncılık, İstanbul, 2016, s. 370.

¹⁴ Alihan Aydın, 'SerPK'ya Tâbi Olmayan Anonim Ortaklıklarda Sermayeye Eklenebilecek Fonlar Sermayeye Eklenmeksizin Dış Kaynaklardan Sermaye Artırımı Yapılamaması Üzerine Düşünceler', *Banka ve Ticaret Hukuku Dergisi*, Cilt: 29, Sayı: 4, Yıl: 2013, ss. 143-159, s. 151.

¹⁵ *Soykan*, s. 183-197.

rülmektedir. Yargıtay 11. Hukuk Dairesi, 17.03.2021 tarihli bir kararında, iç kaynaklardan sermaye artırımını yapılmasının mümkün olduğu hallerde herhangi bir gerekçe belirtilmeksizin sermaye taahhüdü yolu ile artırıma gidilmesinin TTK'nın 462/3. maddesine aykırılık teşkil ettiği ve ilgili sermaye artırımını kararının alındığı genel kurul kararının iptali yönündeki ilk derece mahkemesi kararını yerinde bulmuştur¹⁶. Yargıtay 11. Hukuk Dairesi, 11.11.2019 tarihli başka bir kararında da ilk derece mahkemesince, TTK m. 462/3 hükmü karşısında iç kaynakların tamamı sermayeye eklenmeden dış kaynaklardan artırım yapılmasının hukuka aykırı olduğu gerekçesiyle verilen davanın kabulü kararını onamıştır¹⁷. 11. Hukuk Dairesinin bu iki kararının, öğretide yer verilen TTK m. 462/3 hükmündeki fon sözcüğünün vergi hukuku mevzuatı ile sınırlandırılmayacağı yönündeki birinci görüş ile uyumlu olduğu söylenebilir.

Yargıtay 11. Hukuk Dairesi'nin yerinde bularak onadığı 23.10.2018 tarihli başka bir kararında ise yerel mahkemece, davacının şirketin iç kaynaktan sermaye artışı yapılabileceği iddiasına dayanak gösterdiği kaynakların TTK m. 462/3 anlamında sermayeye eklenmesine izin verilen kaynaklardan ol-

¹⁶ "İlk Derece Mahkemesince, ... davacının hisse oranı nazara alındığında kararlara herhangi bir etkisinin bulunamayacağı, ancak sermayesinin iç kaynaklarla artırılması mümkün olduğu halde herhangi bir gerekçe belirtilmeksizin sermaye taahhüdü yolu ile artırıma gidilmesinin TTK'nın 462/3. maddesine aykırılık teşkil ettiği, bu nedenle 6. numaralı kararın iptal koşullarının oluştuğu ... gerekçeleri ile davanın kısmen kabulüne davalı şirketin 19.03.2016 tarihli Genel Kurulunun 6 numaralı kararının davacı yönünden iptaline karar verilmiştir. Bölge Adliye Mahkemesince ... sonuç itibarıyla İlk Derece Mahkemesi kararının yerinde olduğu ... gerekçesi ile .6 numaralı genel kurul kararının iptaline karar verilmiştir. ... Kararı, davalı vekili temyiz etmiştir. Yukarıda ...açıklanan nedenlerle, davalı vekilinin tüm temyiz itirazlarının reddine, ... açıklanan nedenlerle kanuna uygun olmayan husus yeniden yargılamayı gerektirmediğinden Bölge Adliye Mahkemesi kararının ... HMK'nın 370/2. Maddesi uyarınca düzeltilmiş bu haliyle onanmasına, karar verildi." Yargıtay 11. Hukuk Dairesi'nin 2020/1559 Esas, 2021/2513 Karar Sayılı, 17.03.2021 Tarihli kararı, <https://karararama.yargitay.gov.tr/> (erişim tarihi: 25.03.2024).

¹⁷ "Davacı vekili ... sermaye artırılmasına ilişkin kararın şirketin sermaye ihtiyacından ziyade davacıyı zarara uğratmak, ortaklıktaki kâr, tasfiye payı ve oy oranlarını azaltmak, rüçhan haklarını ihlal etmek amacı ile alındığını, %1000 oranında yapılan sermaye artırımının objektif olarak gerekli olmadığını, şirketin kasasında dağıtılmayan sadece 2015 yılı kârının 377.869.- TL olduğunu, şirketin bu bedeli dağıtmayarak sermaye artırımına gidebilecek iken davacıya zarar vermek kastı ile sermaye artırımına gitmesinin hukuka aykırı olduğunu ileri sürerek anılan kararın iptaline karar verilmesini istemiştir. ... ilk Derece Mahkemesince davaya konu 07/12/2016 tarihli genel kurul toplantısında şirketin nakit sermaye artışı ihtiyacının izah edilemediği, miktar ve ödeme süresi yönünden azınlık pay sahiplerine zarar verme kastının açık olduğu, emredici nitelikteki TTK madde 462/3 hükmü karşısında iç kaynakların tamamı sermayeye eklenmeden dış kaynaklardan artırım yapılmasının hukuka aykırı olduğu ... gerekçesiyle davanın kabulüne karar verilmiştir. Bu karara karşı davalı vekili istinaf başvurusunda bulunmuştur. İstanbul BAM. 13. Hukuk Dairesi'nce, sermaye artırım kararının 6102 sayılı TTK'nın 462/3. maddesine aykırı olduğu,... mahkeme kararının usul ve yasaya uygun olduğu gerekçesiyle davalı vekilinin istinaf başvurusunun esaslan reddine karar verilmiştir. Kararı davalı vekili temyiz etmiştir. ... davalı vekilinin temyiz isteminin reddi ile Bölge Adliye Mahkemesince verilen kararın HMK'nın 370/1. maddesi uyarınca onanmasına, ... oybirliğiyle karar verildi." Yargıtay 11. Hukuk Dairesi'nin 2019/88 Esas, 2019/7008 Karar Sayılı, 11.11.2019 Tarihli kararı, <https://karararama.yargitay.gov.tr/> (erişim tarihi: 25.03.2024).

madığı, şirketin sermaye artırımında kullanılabilecek iç kaynak niteliğinde fonunun bulunmadığı belirtilerek davanın reddine karar verilmiştir¹⁸. Yargıtay 11. Hukuk Dairesi, 01.12.2014 tarihli başka bir kararında da iç kaynaklar tüketilmeden dış kaynaklardan sermaye artırımına gidilebileceğini ve şirkette sermayeye eklenebilecek dağıtılmamış kar bulunduğundan bahisle öncelikle iç kaynaklardan sermaye artırımı yapılmasının zorunlu olmadığı yönünde hüküm kurmuştur¹⁹. Belirtmemiz gerekir ki ilgili kararda belirtilen iç kaynak kalemlerinin Yargıtay tarafından fon niteliğinde olup olmadığı incelenmemiş ve TTK m. 462/3 hükmüne herhangi bir atıf yapılmamıştır. Ancak 11. Hukuk Dairesi'nin bu iki kararının öğretide yer verilen ikinci görüşle benzerlik gösterdiği ve her iç kaynak kaleminin doğrudan TTK m. 462/3 hükmündeki fon sözcüğünün kapsamına alınmasının mümkün olmadığı görülmektedir.

¹⁸ “Davacılar vekili, davalı şirketin genel kurul toplantısında alınan kararların kanuna, ana sözleşmeye, objektif iyiniyet kurallarına aykırı olduğunu, ...’nın 462. m. uyarınca bilançoda sermayeye eklenmesine mevzuatın izin verdiği fonların bulunması bu fonlar sermayeye dönüştürülmeden sermaye taahhüdü yoluyla sermaye artırımına gidilemeyeceğini, genel kurulda sunulan bilançoda belirtilen alacakların şirketin sermayesine eklenecek fonlardan olduğunu, ... belirterek genel kurul sonrası alınan tüm yönetim kurulu kararlarının batıl olduğunu ileri sürerek, yönetim kurulu kararının iptalini talep ve dava etmiştir. Mahkemece, ... şirketin iç kaynaktan sermaye artışı yapılabileceği iddiasına dayanak teşkil eden kaynakların ... 462 m. Anlamında sermayeye eklenmesine izin verilen kaynaklardan olmadığı, şirketin geçmiş yıllara zarar ettiği, sermayesinde azalma olduğu, sermaye artırımında kullanılabilecek iç kaynak niteliğinde fon bulunmadığı, ... şirketin sermaye artırımına gitmesinin diğer şirket pay sahiplerinin şirketteki hisselerini azaltma amacına yönelik olmadığı, kötü niyetin bulunmadığı ve sermaye artırımının dürüstlük kurallarına aykırı olmadığı, gerekçesiyle, davanın reddine karar verilmiştir. Kararı, davacılar vekili temyiz etmiştir. Yukarıda açıklanan nedenlerden dolayı, davacılar vekilinin bütün temyiz itirazlarının reddiyle usul ve kanuna uygun bulunan hükmün onanmasına, ... oybirliğiyle karar verildi.” Yargıtay 11. Hukuk Dairesi’nin 2016/13402 Esas, 2018/6595 Karar Sayılı 23.10.2018 Tarihli kararı, <https://karararama.yargitay.gov.tr/> (erişim tarihi: 25.03.2024).

¹⁹ “Mahkemece iptali istenen genel kurul kararında şirketin safi karını sermayeye eklemek yerine olağan üstü yedek akçe olarak ayırması, öte yandan da sermaye artırımına gidilmesinin kendi içinde çelişki oluşturduğu, zira şirketin paraya ihtiyacı olduğu ve artırımda kullanılabilecek iç kaynaklar da bulunduğu göre doğrudan bu kaynağın kullanılması, ihtiyaç hala giderilemiyorsa geri kalan kısım için dış kaynaklardan artırım yapılması gerektiği, aksi takdirde mevcut ortaklar bedelsiz pay alma hakkında mahrum kalacakları gibi daha sonra yapılacak dış kaynaklı artırımda da hisselerine tekabül edecek rüçhan hakkı karşılığı yeni payların azalması nedeniyle de mağdur edilmiş olacakları, ... gerekçesiyle, genel kurul toplantısında kabul edilen ... kararların iptaline,... karar verilmiştir. Kararı, davalı vekili temyiz etmiştir. Genel kurul bilançoya göre ortaya çıkan kazancı dağıtmaktan keyfi bir şekilde sarfınazar edemez ise de, şirketin mali yapısının güçlendirilmesi, ortaklığın gelişmesi ve şirketin finansmanının sağlanması gibi haklı sebeplerle kârın dağıtılmayarak, olağanüstü yedek akçeye ayrılması mümkündür. Bilirkişi raporu ile şirketin sermaye ihtiyacı saptandığına göre, mahkemece sermaye ihtiyacının şirket iç kaynaklarından karşılanması gerektiğinden bahisle, kar payı dağıtılmaması ve sermaye arttırımı kararının afaki iyi niyet kurallarına ve kanuna aykırı olduğu kabul edilerek iptaline karar verilmesi doğru görülmemiş, bozmayı gerektirmiştir.” Yargıtay 11. Hukuk Dairesi’nin 2014/16317 Esas, 2014/18707 Karar Sayılı 01.12.2014 Tarihli kararı, <https://karararama.yargitay.gov.tr/> (erişim tarihi: 25.03.2024).

B. Vergi Hukuku Mevzuatının İşaret Edildiği Fonlar

TTK m. 462 gerekçesinde²⁰ iç kaynakların sınırlı sayıda olmadığı, fonların diğer mevzuatta belirlendiği ve örnek olarak yeniden değerlendirme, iştirak ve taşınmaz satış hasılatı ve enflasyon fonunun sayılabileceği belirtilmiştir. Hükümün gerekçesinde fon kavramına ilişkin vergi hukuku mevzuatı açıkça işaret edilmiştir²¹. Vergi hukuku mevzuatı kapsamında yer alan fonların bunlarla sınırlı olmadığını belirtmekle birlikte gerekçede fonlara örnek mahiyetinde sayılan yeniden değerlendirme, iştirak ve taşınmaz satış hasılatı ve enflasyon fonunun çalışma kapsamında açıklanmasında yarar vardır.

1. Yeniden Değerleme Fonu

Şirketin faaliyetlerini yürüttüğü ülkede enflasyon ve benzeri ekonomik sebeplerle malvarlıklarının gerçek değerinin, maliyet bedelini aştığı haller ortaya çıkabilir. Yeniden değerlendirme yöntemi ile ortaklığın malvarlığında halihazırda yer alan bilanço kalemlerinde, ekonomik sebeplerden dolayı zaman içerisinde meydana gelen değer artışları tespit edilir. 213 S. VUK Mükerrer Madde 298/Ç-4 hükmünde değer artışı, *“iktisadi kıymetlerin yeniden değerlendirme sonrası ve yeniden değerlendirme öncesi net bilanço aktif değerleri arasındaki fark”* şeklinde tanımlanmıştır. Kendiliğinden ortaya çıkan bu değer farkı yeniden değerlendirme ile çözülür²².

VUK mük. m. 298/Ç-4 uyarınca yeniden değerlendirme neticesinde ortaya çıkan bu değer artışı, yeniden değerlemeye tabi tutulan iktisadi kıymetlerin her birine isabet eden değer artışı ayrıntılı olarak görünecek şekilde, bilançonun pasifinde özel bir fon hesabında gösterilir. İşte bu fon yeniden değerlendirme fonu ile isimlendirilir²³. Yeniden değerlendirme fonu fiilen gerçekleşmiş bir değer artışı olmayıp ortaklık malvarlıklarının değerlerini etkileyen enflasyon ve benzeri

²⁰ “Ancak, iç kaynaklardan sermaye artırımının bedelsiz pay ihracına ilişkin fonlarla ilgili, fonların vergi hukuku ile sıkı bağlantı içinde bulunduğu, vergiye tâbi fonların işlemezlğe mahkum olduğu unutulmamalıdır. İç kaynaklardan sermaye artırımını VUK m. 298, 298 mükerrer ve enflasyon muhasebesi sebebiyle de geçici 25 inci maddede ayrıntılı hükümlere bağlanmıştır. Anılan maddelerin bazı maddî hukuk kurulları içerdikleri, bazı vergi hukuku hükümlerinin maddî hukuk normu niteliğini de haiz oldukları gerçektir. Bu hükümlerin Tasarıya alınmaları karmaşa yaratabilir. Bu sebeple 462 nci madde bu konudaki esasları öngörmüş ve vergi hukuku bünyesinde yer alan ilgili hükümlerin maddî hukuk niteliklerini tanımlamıştır. Maddede mevzuata ve fonlara bu amaçla gönderme yapılmıştır.” Bkz. 6102 S. TTK Gerekçesi Madde 462.

²¹ Cenkcı, fon kelimesinin vergi kanunlarında düzenlendiği anlamda kullanılmasının yerinde olmadığını zira bu halde TTK m. 462/f.1 hükmünde sayılan diğer iç kaynak kalemlerinin dışlanacağını, bu halde söz konusu düzenlemenin amacının elde edilmesinin güçleşeceğini belirtmektedir. Bkz. Cenkcı, s. 326.

²² H. Güzin Üçışık/Aydın Çelik. Anonim Ortaklıkta Finansal Tablolar Yedek Akçeler ve Kar Dağıtımı. 1. Baskı, On İki Levha Yayıncılık, Ankara, 2018, s. 248.

²³ Keleş Güven, s. 137 vd.

sebeplerden doğmaktadır²⁴. Yeniden değerlendirme işlemi esasında sermayenin korunması ilkesine hizmet etmekte ve şirketlerin usulüne uygun düzenlenen matrahtan vergi ödemelerini sağlamaktadır²⁵.

VUK mük. M. 298/Ç-6 uyarınca yeniden değerlendirme fonunda tutulan bu değer artışı tutarı, sermayeye ilave edilebilir. Bu kapsamda yeniden değerlendirme fonu TTK m. 462 hükmünde anılan *mevzuatın bilançoya konulmasına ve sermayeye eklenmesine izin verdiği fonların* kapsamındadır ve iç kaynak niteliğindedir²⁶.

2. İştirak ve Taşınmaz Satış Hasılatı Fonu

5520 S. Kurumlar Vergisi Kanunu m. 5'te düzenlenen kazançlara, kurumlar vergisinden muafiyet imkânı getirilmiştir. KVK m. 5/1-e uyarınca kurumların, en az iki tam yıl süreyle aktiflerinde yer alan iştirak hisseleri ile aynı süreyle sahip oldukları kurucu senetleri, intifa senetleri, rüçhan hakları ve m. 5/1-a hükmü kapsamında istisna kazançlarına kaynak oluşturan yatırım fonlarının katılma paylarının satışından doğan kazançların %75'lik kısmı kurumlar vergisinden muafıdır²⁷. Bu muafiyet ise ancak satışın yapıldığı dönemde sağlanır. Söz konusu muafiyetin sağlanması için hükümde çeşitli şartlar öngörülmüştür. Satış kazancının kurumlar vergisinden istisna tutulan kısmı, satışın yapıldığı yılı izleyen beşinci yılın sonuna kadar pasifte özel bir fon hesabında tutulmalıdır. İşte bu fon iştirak ve taşınmaz satış hasılatı fonu olarak isimlendirilmektedir²⁸. Bu fonun uygulamada “sermayeye eklenecek satış karı” şeklinde tanımlandığı da belirtilmektedir²⁹. Bu itibarla KVK m. 5/1-e uyarınca satışın yapıldığı tarihten itibaren beş yıl süre boyunca sermayeye ilave edilebilen iştirak ve taşınmaz satış hasılatı fonu da TTK m. 462 hükmünde anılan *mevzuatın bilançoya konulmasına ve sermayeye eklenmesine izin verdiği fonların* kapsamında olup iç kaynak niteliğindedir³⁰.

²⁴ Üçışık/Çelik, s. 197.

²⁵ Gürbüz Usluel, s. 69.

²⁶ Moroğlu, Sermaye Artırımı, s. 224-225.; Keleş Güven, s. 142.; Cenkcı, s. 290.

²⁷ 14/7/2023 tarihli ve 7456 sayılı Kanunun 19'uncu maddesiyle KVK'nın 5'inci maddesinin birinci fıkrasının (e) bendinin birinci paragrafında yer alan “kısmı ile aynı süreyle aktiflerinde yer alan taşınmazların satışından doğan kazançların %50'lik” ibaresi, yürürlükten kaldırılmıştır. Hüküm değişikliği öncesindeki halinde kurumların en az iki tam yıl süreyle aktiflerinde yer alan taşınmazların satışından doğan kazançlarının %50'lik kısmının kurumlar vergisinden muaf olduğu belirtilmekteydi. Ancak KVK'ya eklenen Geçici 16'ncı madde ile bu değişikliğin yürürlüğe girdiği tarihten önce kurumların aktifinde yer alan taşınmazlar için 5'inci maddenin birinci fıkrasının (e) bendinin değiştirilmeden önceki hükümlerinin uygulanacağı belirtilmiştir. Bununla birlikte ilgili Geçici 16'ncı Madde ile KVK'nın 5'inci maddesinin birinci fıkrasının (e) bendinde yer alan %50 oranının, maddenin yürürlük tarihinden sonra yapılacak taşınmaz satış kazançları için %25 olarak uygulanması öngörülmüştür.

²⁸ Gürbüz Usluel, s. 71-72.

²⁹ Keleş Güven, s. 144.

³⁰ Cenkcı, s. 290.; Moroğlu, Sermaye Artırımı, s. 226.; Keleş Güven, s. 144-145.

3. Enflasyon Fonu (Enflasyon Düzeltme Farkları)

Enflasyon düzeltmesi VUK mük. m. 298/A-2-c hükmü uyarınca *parasal olmayan kıymetlerin enflasyon düzeltmesinde dikkate alınacak tutarlarının düzeltme katsayısı ile çarpılması suretiyle, malî tablonun ait olduğu tarihteki satın alma gücü cinsinden hesaplanmasını* ifade eder. Enflasyon düzeltmeleri, ilgili kıymetlere ait fark hesaplarına ve enflasyon düzeltme hesabına kaydedilir ve VUK mük. m. 298/A-5 uyarınca sermayeye ilave edilebilir. Bu itibarla enflasyon düzeltme farkları da TTK m. 462 hükmünde anılan *mevzuatın bilançoya konulmasına ve sermayeye eklenmesine izin verdiği fonlardan olup iç kaynaktır*³¹.

C. Değerlendirmemiz

Tüm bu değerlendirmeler ışığında kanaatimizce, TTK m. 462/3 hükmünde yalnızca bilançoda mevcut ve sermayeye eklenmesine mevzuatın izin verdiği fonlardan bahsedilmesi sebebiyle ikinci görüşe üstünlük tanımak gerekir. Zira kanun koyucunun sermaye artırımında kullanılabilecek iç kaynaklardan bahsettiği TTK m. 462/1 hükmünde mevzuatın bilançoya konulmasına ve sermayeye eklenmesine izin verdiği fonlar haricinde esas sözleşme veya genel kurul kararıyla ayrılmış ve belirli bir amaca özgülenmemiş yedek akçeler ile kanuni yedek akçelerin serbestçe kullanılabilen kısımlarını da açıkça zikretmiş olmasına rağmen üçüncü fıkra yalnızca fonlardan bahsetmesi bize göre de bilinçli bir tercihtir. Kanun koyucunun sermaye taahhüdü yoluyla sermaye artırımının ön şartı olarak bütün iç kaynakların sermayeye dönüştürülmesi şartını aradığı yönünde yorum yapılması için gerçekten de fon kelimesinin, kanun koyucu tarafından kanunun başkaca hükümlerinde de diğer iç kaynakların tümünü temsil eder surette kullanılmış olması gereklidir³². Özellikle kanun koyucunun sınırlı sayıda olmadığını belirttiği sermayeye dönüştürülebilir iç kaynakları belirtirken dahi yedek akçeler ile fonları ayrıca sayması, üçüncü fıkradaki fon kelimesinin yedek akçeleri ve hatta diğer iç kaynakları da içine aldığı sonucuna ulaşmayı zorlaştırmaktadır. Ayrıca hükmün gerekçesinin de madde metninin yorumuna yol gösterici olacağı aşikardır³³. Zira gerekçede

³¹ Keleş Güven, s. 137.

³² Soykan, s. 183 vd.

³³ "Ancak, iç kaynaklardan sermaye artırımının bedelsiz pay ihracına ilişkin fonlarla ilgili, fonların vergi hukuku ile sıkı bağlantı içinde bulunduğu, vergiye tâbi fonların işlemeziğe mahkum olduğu unutulmamalıdır. İç kaynaklardan sermaye artırımı VUK m. 298, 298 mükerrer ve enflasyon muhasebesi sebebiyle de geçici 25 inci maddede ayrıntılı hükümlere bağlanmıştır. Anılan maddelerin bazı maddî hukuk kurulları içerdikleri, bazı vergi hukuku hükümlerinin maddî hukuk normu niteliğini de haiz oldukları gerçektir. Bu hükümlerin Tasarıya alınmaları karmaşa yaratabilir. Bu sebeple 462 nci madde bu konudaki esasları öngörmüş ve vergi hukuku bünyesinde yer alan ilgili hükümlerin maddî hukuk niteliklerini tanımlıştır. Maddede mevzuata ve fonlara bu amaçla gönder-

dahi, fon kelimesinin bütün iç kaynakları ihtiva ettiğine dair herhangi bir yorum yahut gönderme yapılmamıştır.

İlgili hükmün, şirketin iç kaynaklar mevcutken öncelikle dış kaynaklardan sermaye artırımı yaparak azınlık pay sahiplerinin pay oranlarını eritmeye ve bedelsiz payları edinme hakkını ihlal etmeye yönelik davranışlarını engellemek maksadıyla getirildiği ve bu sebeple kanuni amacın sağlanması için bu ön şartın tüm iç kaynakları da içermesi gerektiği yönünde yorum yapılması mümkündür. Ancak mevcut hukuki düzenleme bağlamında bunun tatbiki oldukça güçtür. Bu sebeple de kanun hükmünün kapsamının yorum yoluyla genişletilmesi yerinde değildir³⁴.

Şirketin mevzuatın bilançoya konulmasına ve sermayeye eklenmesine izin verdiği fonlar haricinde sermayeye dönüştürülebilir başkaca iç kaynakları da mevcut olabilir. Hükmün düzenlenme amacı göz önüne alındığında bu iç kaynaklar sermayeye dönüştürülmeden sermaye taahhüdü yoluyla sermaye artırımı yapılmasının dürüstlük kuralına ve hakların sakınılarak kullanılması ilkesine aykırı düşeceği somut olayın özelliklerine göre elbette söylenebilir. Bu noktada da pay sahiplerinin TTK m. 445 uyarınca ilgili sermaye artırımı kararının iptali yönünde dava haklarını kullanmaları mümkündür. Ancak kanun koyucunun TTK m. 462/3 hükmünü, dürüstlük kuralının özel bir görünümü olarak emredici bir düzenlemeye bağladığı unutulmamalıdır. Dolayısıyla TTK m. 462/3 hükmünde anılan, mevzuatın bilançoya konulmasına ve sermayeye eklenmesine izin verdiği fonlar sermayeye dönüştürülmeden sermaye taahhüdü yoluyla sermaye artırımı yapılırsa bu noktada ilgili genel kurul kararının iptali öncelikle kanun hükmüne aykırılık sebebiyle olacaktır. Ancak TTK m. 462/3 hükmünün lafzında yer alan fon kelimesinin kapsamının tam olarak açıklanmaması sebebiyle, eTK zamanında ortaya çıkan sorunları gidermek ve pay sahiplerini koruma amacını sağlamak noktasında hükmün zayıf kaldığı belirtilmelidir.

Tüm bu açıklamalar ışığında TTK m. 462/3'te belirtilen bilançoda sermayeye eklenmesine mevzuatın izin verdiği fonların kapsamına TTK m. 462/1'de anılan esas sözleşme veya genel kurul kararıyla ayrılmış ve belirli bir amaca özgülenmemiş yedek akçeler ile kanuni yedek akçelerin serbestçe kullanılabilen kısımlarının ve diğer iç kaynakların dahil edilmeyeceği kanaatindeyiz. Kanuni düzenlemede yer verildiği üzere ortaklık, bilançoda sermayeye eklenmesine mevzuatın izin verdiği fonların bulunması hâlinde, bu fon-

me yapılmıştır." Bkz. 6102 sayılı TTK Genel Gereğesi, Madde 462, Üçüncü Fıkra, s. 192, <https://mevzuat.tbmm.gov.tr/Kanun/KanunDetay?YasamaKanunId=f72877be-1e9f-037b-e050-007f01005610&kanunNumarasi=6102#step-2> (erişim tarihi: 28.3.2024).

³⁴ Aydın, s. 151.

ları sermayeye dönüştürmeden, sermaye taahhüdü yoluyla sermaye artırımını yapamaz. Bununla birlikte hem bu fonları sermayeye dönüştürüp hem de aynı zamanda ve aynı oranda sermaye taahhüdü yoluyla sermaye artırımını yapabilir. Kanun koyucu tarafından bilançoda sermayeye eklenmesine mevzuatın izin verdiğini fon kavramı ile şirketin bütün iç kaynakları kastediliyorsa, bu durumda TTK m. 462/3 hükmünde tüm iç kaynakların sermayeye dönüştürülmesi şartı ile sermaye taahhüdü yoluyla sermaye artırımına izin verileceği yönünde bir kanun değişikliği yapılması gereklidir.

III. İÇ VE DIŞ KAYNAKLARDAN AYNI ZAMANDA VE AYNI ORANDA YAPILAN SERMAYE ARTIRIMI İMKANININ GETİRDİKLERİ

Türk Ticaret Kanunu m. 462/f. 3 hükmünün ikinci cümlesinde bilançoda sermayeye eklenmesine mevzuatın izin verdiği fonların tamamının, sermaye taahhüdü yoluyla sermaye artırımını yapmadan önce sermayeye dönüştürülmüş olması şartına esneklik getirilmiştir. Hükmün kendi ifadesine göre *hem bu fonların sermayeye dönüştürülmesi hem de aynı zamanda ve aynı oranda sermayenin taahhüt edilmesi yoluyla sermaye artırılabilir*.

Hükmün sağladığı en önemli kolaylık, bilançodaki fonlarının tamamı henüz tüketilmeden, sermaye taahhüdü yoluyla sermaye artırımını da yapabilemesidir. Bu imkân sayesinde anonim ortaklık, bilançoda mevcut ve sermayeye eklenmesine mevzuatın izin verdiği fonların bir kısmını sermayeye dönüştürürken bu kısım ile aynı oranda ve aynı zamanda dış kaynaklardan da sermaye taahhüdü yoluyla sermaye artırımını yapabilecektir.

Hükmün düzenlenme amacı kanun gerekçesinde, şirketin ivedi olarak nakdi sermaye artırımlarına ihtiyaç duyması hali bakımından öngörülmüş olmakla birlikte, bu imkân yalnızca nakdi artırımları değil aynı sermaye artırımlarını da kapsamaktadır³⁵. Zira hükümde nakdi sermaye artırımını ile sınırlandırılan daraltıcı bir ifade mevcut değildir³⁶.

Gerekçede her ne kadar şirketin nakdi sermaye artırımını ihtiyacının aciliyet arz etmesi ve nakdi sermaye artırımının derhal yapılmasında haklı sebeplerin bulunmasından bahsedilmişse de aciliyet ve haklı sebep unsuru bulun-

³⁵ Kanun gerekçesinde bu husus şu şekilde belirtilmiştir: "İkinci cümle, şirketin nakdi sermayeye duyduğu gereksinimin acil olduğu ve şirketin nakdi sermaye artırımını derhâl yapmasında haklı sebeplerin bulunduğu hâller düşünülerek Tasarıya konulmuştur. Hükmün, bu öngörülmeye amacı gözden kaçırılarak, [hüküm] bazı pay sahiplerine zarar vermenin bir aracı olarak kullanılamaz. Şirketin acil nakdi ihtiyacını dikkate alan bu hükmün uygulanması da mahkemenin denetimi altındadır.". Bkz. 6102 sayılı TTK Genel Gerekçesi, Madde 462, Üçüncü Fıkra, s. 192, <https://mevzuat.tbmm.gov.tr/Kanun/KanunDetay?YasamaKanunId=f72877be-1e9f-037b-e050-007f01005610&kanunNumarasi=6102#step-2> (erişim tarihi: 29.3.2024).

³⁶ Tekinalp, Yeni Hukuk, s. 135, N. 9-64; Soykan, s. 207; Gürbüz Usluel, s. 77.

maksızın da TTK m. 462/f. 3-c. 2 uyarınca aynı zamanda ve aynı oranda iç ve dış kaynaklardan sermaye artırımı yapılabilir³⁷. Zira hükmün açık ifadesinde bu yönde bir şart zikredilmemiştir. Ticaret Kanunu’nun başkaca hükümlerinin lafzında açıkça haklı sebep unsurunun arandığına ilişkin düzenlemeler yapıldığı göz önüne alındığında, TTK m. 462/f. 3-c. 2 hükmünde bu hususun zikredilmeyişinin bilinçli bir tercih olduğu, gerekçede yer verilen “haklı sebep” ve “acil sermaye artırımı ihtiyacının” ise hükmün düzenlenme amacının açıklanmasına yönelik olduğu kabul edilmelidir. Ancak elbette bu sermaye artırımı kararının butlana yahut kanun, esas sözleşme ve dürüstlük kuralına aykırılık sebebiyle iptal yaptırımına tabi olması Ticaret Kanunu’nun diğer hükümleri uyarınca her zaman söz konusu olabilir³⁸.

TTK m. 462/3-c. 2 hükmü olmasaydı ortaklığın, öncelikle fonların tamamının sermayeye dönüştürüldüğü sermaye artırımı kararı ticaret sicil müdürlüğüne tescil ettirmesi ve tescilden sonra sermayenin taahhüdü yoluyla sermaye artırımı yapmak için ayrıca bir karar alması gerekecekti. Zira TTK m. 456/4’ün atfıyla sermaye artırımı kararlarına uygulanan TTK m. 355 uyarınca iç kaynaklardan yapılan sermaye artırımı kararının ticaret siciline tescili kurucu nitelikte olup artırım kararı ancak tescilden sonra hüküm ve sonuçlarını doğurabilecektir³⁹. Oysa mevcut düzenleme yönetim kurulu veya genel kurulun sermaye artırımı kararı için iki kez toplanıp karar alma gerekliliğini ortadan kaldırmaktadır. Genel kurul veya yönetim kurulunun sermaye artırımı kararı TTK m. 462/3-c. 3 hükmünde de belirtildiği üzere ticaret siciline tescil ile kesinleşecektir⁴⁰.

IV. TÜRK TİCARET KANUNU M. 462/3 HÜKMÜNDEKİ AYNI ZAMANDA VE AYNI ORANDA SERMAYE ARTIRIMI ŞARTININ UYGULANMASINA DAİR HUSUSLAR

Türk Ticaret Kanunu m. 462/3-c. 2 hükmünde “oran” kelimesi öğretide, ifade ettiği anlam itibarıyla hükmün amacına hizmet etmemesinden dolayı eleştirilmiştir. *Soykan*’a göre hükümde kullanılan oran kelimesi yanlış seçilmiştir ve esasında miktar ve tutar anlamlarında kullanılmıştır. Örneğin esas sermaye tutarının 200.000,00-TL olduğu, bilançoda sermayeye eklenmesine mevzuatın izin verdiği fon tutarının ise 20.000,00-TL olduğu bir anonim ortaklıkta, 20.000,00-TL’lik fonun 10.000,00-TL’sinin yani ½’sinin sermayeye

³⁷ Soykan, s. 207 vd.; Keleş Güven, s. 210.

³⁸ Soykan, s. 208.

³⁹ Soykan, s. 215-216.

⁴⁰ Hükmün üçüncü cümlesinin, aynı kurala işaret eden genel nitelikteki TTK m. 455 karşısında gereksiz olduğu yönünde bkz. Kendigelen, s. 371.

dönüştürülmesi halinde sermaye taahhüdü yoluyla yapılan sermaye artırımının da mevcut esas sermayeye oranının $\frac{1}{2}$ yani 100.000,00-TL olması aranmaz. TTK m. 462/3-c. 2 gereği buradaki üst sınırı fonların sermayeye dönüştürülmüş oranı değil miktarı belirler ve aynı anda yapılacak sermaye artırımına konu sermaye taahhüdünün üst sınırı da 10.000,00-TL olarak belirlenir⁴¹.

İlgili hüküm nedeniyle öğretilerde tartışma konusu olan diğer bir husus şirketlerin fonların tamamını sermaye dönüştürdükleri sermaye artırım kararında sermaye taahhüdü yoluyla aldıkları sermaye artırım kararının üst sınırının ne olacağıdır. Öğretilerde bir görüş, aynı anda yapılan, fonların sermayeye dönüştürülmesi yoluyla sermaye artırım ile sermaye taahhüdü yoluyla sermaye artırımının üst sınırının aynı olması gerektiğini belirtmektedir. Bu görüşü savunan *Yusufoğlu*'na göre, şirket aynı anda en fazla bilançoda mevzuatın sermayeye eklenmesine izin verdiği fonların toplam miktarı kadar sermaye taahhüdü yoluyla sermaye artırımını yapabilir. Şirketin fonların miktarını aşan sermaye taahhüdü yoluyla sermaye artırımını yapabilmesi için ikinci bir sermaye artırım kararı alması gereklidir⁴².

Ancak bizim de katıldığımız öğretilerdeki baskın görüş, TTK m. 462/3-c. 2 hükmünde bu yönde bir sınırlandırma olmadığını belirtmektedir. Dolayısıyla şirket fonların tamamını sermayeye dönüştürmek şartıyla aynı anda fonların miktarını aşan miktarda sermaye taahhüdü yoluyla sermaye artırımını da yapabilir ve bunun için ayrıca bir sermaye artırım kararı almasına gerek yoktur⁴³. Zira bu halde TTK m. 462/f. 3-c. 1 hükmüne herhangi bir aykırılık olmadığı gibi, ilgili hüküm uyarınca sermayeye eklenmesine mevzuatın izin verdiği bilançoda mevcut tüm fonlar sermayeye dönüştürülmüş olacaktır. TTK m. 462/f. 3-c. 2 hükmünün gerekçesinde de bu düzenlemenin şirketin nakdî sermayeye acil gereksinim duyduğu ve nakdî sermaye artırımını derhal yapmasında haklı sebeplerin bulunduğu haller düşünülmektedir getirildiği belirtilmiştir. Yine gerekçede hükmün bu öngörülme amacı gözden kaçırılarak, bazı pay sahiplerine zarar verme aracı olarak kullanılamayacağı belirtilmiştir. Bu doğrultuda hükmün amacı noktasında yorum yapılarak, şirketin bilançodaki fonlarının tamamını sermayeye dönüştürmek şartıyla aynı anda fonların miktarını aşan miktarda sermaye taahhüdü yoluyla sermaye artırım kararı alması diğer pay sahiplerine zarar verecek yahut onların hak ve menfaatlerini ihlal edecek bir karar olmadığı gibi hükmün amacına da hizmet etmektedir.

⁴¹ Soykan, s. 218-219.

⁴² Fülürya Yusufoğlu, Anonim Şirketlerde Gayri Maddi Hakların Sermaye Olarak Konulması, 1. Bası, Vedat Kitapçılık, İstanbul, 2016, s. 254-255.

⁴³ Tekinalp, Yeni Hukuk, s. 136, N. 9-64.; Soykan, s. 211-213.

Örneğin anonim ortaklığın bilançosunda sermayeye eklenmesine mevzuatın izin verdiği 500.000,00-TL tutarında fon mevcuttur. Ortaklık 300.000,00-TL tutarındaki fonu sermayeye dönüştürdüğü artırım kararı ile aynı anda ancak 300.000,00-TL tutarında taahhüt yoluyla sermaye artırımını yapabilir. Ortaklık tek bir sermaye artırımını kararında bilançoda sermayeye eklenmesine mevzuatın izin verdiği fonlarının tamamını yani 500.000,00-TL'sini sermayeye dönüştürüyorsa, aynı anda fon miktarının altında 100.000,00-TL veya fon miktarı ile aynı tutarda 500.000,00-TL yahut fonların tamamını aşan surette 700.000,00-TL tutarında sermaye taahhüdü alarak da sermaye artırımını yapabilir⁴⁴.

Ortaklık bununla birlikte, TTK m. 462/1 hükmünden faydalanarak öncelikle 500.000,00-TL tutarındaki fonun tamamını iç kaynaklardan sermaye artırımını yapmak suretiyle de sermayeye dönüştürebilir. Ortaklık, bilançosunda sermayeye eklenmesine mevzuatın izin verdiği fon miktarının tamamını öncesinde ayrı bir kararla sermayeye dönüştürmüş olduğundan TTK'nın diğer ilgili hükümleri saklı kalmak üzere TTK m. 462/3-c. 1 hükmü uyarınca herhangi bir üst sınıra tabi olmaksızın 500.000,00-TL'nin altında yahut üstünde sermaye taahhüdü yoluyla sermaye artırımını yapabilir. Ayrıca ortaklık pay sahiplerinin ödeme güçlerini de dikkate almak suretiyle sermaye ihtiyacı doğrultusunda bu dönüşümü parça parça farklı zamanlarda da gerçekleştirebilir. Örneğin 500.000,00-TL tutarındaki fonun önce 300.000,00-TL'sini sonrasında da 200.000,00-TL'sini sermayeye dönüştürebilir.

Önemli olan husus ortaklığın TTK m. 462/3-c. 2 hükmünden faydalanabilmesi için iç ve dış kaynaklardan yapılan sermaye artırımını kararını aynı zamanda almış olmasıdır. Ortaklığın tek bir sermaye artırımını kararı ile bilançosundaki sermayeye eklenebilir fonunun tamamını değil de bir kısmını sermayeye dönüştürmüş olması halinde bu artırım kararından sonra farklı bir kararla tek başına sermaye taahhüdü yoluyla sermaye artırımını yapması mümkün değildir. Diğer bir deyişle fonların bir kısmının önceden ayrı bir sermaye artırımını kararı ile sermayeye dönüştürülmüş olması ortaklığa sonrasında bilançoda mevcut fonları sermayeye dönüştürmeksizin tek başına sermaye taahhüdü yoluyla sermaye artırımını yapma hakkı vermez. Ortaklık fonların tamamını sermayeye dönüştürmeden farklı bir sermaye artırımını kararı ile TTK m. 462/3-c. 2 hükmünden yararlanamaz. Ortaklık fonların tamamını sermayeye dönüştürmeden sermaye artırımını kararı almak istiyorsa bunu ancak aynı oranda ve aynı zamanda alınmış bir sermaye artırımını kararı ile yapabilir. Dolayısıyla yukarıdaki örnek bağlamında açıklamak gerekirse ortaklık tek bir sermaye artırımını kararı ile bilançoda mevcut 500.000,00-TL tutarındaki fo-

⁴⁴ Tekinalp, Yeni Hukuk, s. 135, N. 9-64.

nun 300.000,00-TL'sini sermayeye dönüştürdükten daha sonra ayrı bir karar ile tek başına 200.000,00-TL yahut 300.000,00-TL tutarında sermaye taahhüdü olarak sermaye artırımı yapamaz. Zira ortaklığın bilançosunda halen 200.000,00-TL tutarında sermayeye dönüştürülebilir fon mevcuttur⁴⁵.

Ticaret Bakanlığı İç Ticaret Genel Müdürlüğü'nün ticaret sicil müdürlüklerine gönderdiği 25.1.2013 tarihli, 548 sayılı ve Sermaye Artırımı konulu genelgesi⁴⁶ de öğretide oldukça eleştirilmiştir. Genelgenin ikinci maddesine göre: *“Fonlar sermayeye dönüştürülmeden veya fonlar sermayeye dönüştürülürken eş zamanlı olarak fonların tutarından daha yüksek miktarda sermaye taahhüdü yoluyla sermayenin artırılabilmesi ise bu amaçla yapılacak genel kurul toplantısında bütün pay sahiplerinin temsil edilmeleri ve sermaye artırımına ilişkin kararın oybirliğiyle alınmış olması şartına bağlıdır.”*. Genelgede kayıtlı sermaye sistemindeki ortaklıklar hariç tutularak tüm pay sahiplerinin temsil edildiği ve oybirliğiyle alınan genel kurul kararı ile bilançoda mevcut olan mevzuatın sermayeye eklenmesine izin verdiği fonlar tüketilmeden sermaye taahhüdü yoluyla sermaye artırımı yapılabileceğinin belirtilmesi öğretide eleştirilmiştir. Zira kanun hükmü ile açıkça aksi düzenlenen bir şarta genelge ile istisna getirilmesi kabul edilemez. TTK m. 462/3-c.son'da belirtildiği üzere, *“Bedelsiz paylar üzerindeki hak kaldırılamaz ve sınırlandırılmaz; bu haktan vazgeçilemez.”*. Bedelsiz pay almak hakkı, pay sahiplerinin vazgeçilemez nitelikteki haklarından ve pay sahipleri kendi rızaları ile dahi bu haklarından vazgeçemezler. Oysa genelgenin ilgili hükmü pay sahiplerinin kendi rızaları ile bu haklarından feragat etmesine imkân sağlamaktadır. Bu sebeple öğretide, TTK m. 462/3 hükmüne aykırı olan ilgili genelge hükmünün tatbikinin mümkün olmadığı belirtilmektedir⁴⁷.

Son olarak TTK m. 462/3 hükmünün son iki cümlesinin önem arz eden hususlarına değinmemiz gereklidir. Hükümde belirtildiği üzere genel kurul veya yönetim kurulunun sermaye artırım kararı ile esas sözleşmenin ilgili maddelerinin değişik şeklinin ticaret siciline tescili ile artırım kararı kesinleşmiş olur. Tescil ile o anda mevcut pay sahipleri mevcut paylarının sermayeye oranına göre bedelsiz payları kendiliğinden (ipsu iure) iktisap ederler. Bu bedelsiz paylar üzerindeki hakkın kaldırılması yahut sınırlandırılması kanunun amir hükmü gereği mümkün değildir. Ayrıca pay sahipleri bedelsiz payları edinme hakkından vazgeçemezler. Dolayısıyla pay sahipleri, taahhüt yoluyla

⁴⁵ Soykan, s. 216-218.

⁴⁶ 25 Ocak 2013 Tarihli, 67300147.431.04/548 Sayılı, “Sermaye Artırımı” Konulu Genelge, Gümrük ve Ticaret Bakanlığı İç Ticaret Genel Müdürlüğü, https://www.ito.org.tr/documents/Ticaret-Sicil/mevzuat/genelgeler-gorusler/ser_art1.pdf (erişim tarihi: 23.04.2024).

⁴⁷ Tekinalp, Yeni Hukuk, s. 135, N.9-64; Gürbüz Usluel, s. 77-79; Cenkci, s. 327, dpn. 120.

sermaye artırımına katılmamış olsa dahi aynı anda fonların sermayeye dönüştürülmesi yoluyla yapılan ilgili sermaye artırımını sebebiyle, sermayeye katılım oranlarına göre bedelsiz payları iktisap edeceklerdir. Pay sahiplerinin bedelsiz payları edinme hakkını kazanması, taahhüt yoluyla sermaye artırımına katılma şartına bağlanamaz. Böyle bir şart, TTK m. 462/3 hükmüne aykırı olup geçersizdir⁴⁸.

V. TÜRK TİCARET KANUNU M. 462/3 HÜKMÜNE AYKIRI SERMAYE ARTIRIMI KARARININ AKİBETİ

TTK m. 462/3 hükmünde düzenlenen ön şarta aykırı sermaye artırım kararının butlanla sakat olacağı veya iptal edilebilir nitelikte olduğuna dair farklı görüşler mevcuttur. TTK m. 462/3 hükmünün gerekçesinde ise hükmün emredici niteliğine vurgu yapılarak kanuna aykırı sermaye artırım kararının butlana tabi olduğu belirtilmiştir⁴⁹.

Gerekçedeki görüş doğrultusunda *Tekinalp*, TTK m. 462/3 hükmünün emredici nitelikte olduğunu ve bilançoda mevzuatın sermayeye eklenmesine izin verdiği fonlar sermayeye dönüştürülmeden alınan sermaye taahhüdü yoluyla sermaye artırım kararının kanuna aykırı olmasından bahisle butlana tabi olduğunu belirtmektedir⁵⁰. *Pulaşlı* da TTK m. 462/3 hükmünün gerekçesini dayanak göstererek iç kaynaklardan sermayeye dönüştürülebilir fon olmasına rağmen şirketin sermaye taahhüdü yoluyla sermaye artırım kararı almasının butlana tabi olduğu belirtmektedir. Ancak *Pulaşlı*'ya göre, sermayeye dönüştürülebilir fon miktarının 300.000,00-TL olduğu bir şirkette, aynı anda 100.000,00-TL'lik fon sermayeye dönüştürülerek ve 500.000,00-TL'lik de taahhüt yoluyla sermaye artırım yapılarak alınan genel kurul kararı “aynı oran” şartını sağlamadığından bahisle iptal edilebilir niteliktedir⁵¹. *Cenkçi*'ye göre, hüküm mevcut pay sahiplerinin kaldırılamaz, sınırlandırılmaz ve vazgeçilemez nitelikteki bedelsiz pay edinme haklarının dolaylı olarak sınırlandırılmasını önleme amacıyla getirildiğinden, kanuna aykırı olarak alınan sermaye artırım kararının butlana tabi olması gerekir⁵².

⁴⁸ Kendigelen, s. 371; Tekinalp, Yeni Hukuk, s. 136-137. N.9-64b.

⁴⁹ “Üçüncü fıkranın birinci cümlesi pay sahiplerinin korunması amacıyla konulmuş, istisnası bulunmayan, başka bir deyişle hiçbir sebeple bertaraf edilemeyecek olan emredici bir kuraldır... Bu emredici kurala aykırılığın hukuki sonucu butlandır.”. Bkz. 6102 sayılı TTK Genel Gerekçesi, Madde 462, Üçüncü Fıkra, s. 192, <https://mevzuat.tbmm.gov.tr/Kanun/KanunDetay?YasamaKanunId=f72877be-1e9f-037b-e050-007f01005610&kanunNumarasi=6102#step-2> (erişim tarihi: 30.3.2024).

⁵⁰ Poroy/Tekinalp/Çamoğlu, s. 247, N. 1380d.

⁵¹ Pulaşlı, s. 504.

⁵² Cenkci, s. 328-329.

Gerekçede yer verilen görüşün aksine kanuna aykırı sermaye artırımı kararının iptal edilebilir nitelikte olduğunu savunan yazarlar da mevcuttur. *Kendigelen*, kanun hükmünün mevcut pay sahiplerini koruma amacıyla getirildiğini ve bu düzenlemeye aykırılığın iptal edilebilirlik yaptırımına tabi olduğunu belirtmektedir. *Kendigelen*'e göre TTK m. 462/3'e aykırı sermaye artırımı kararının butlana tabi olduğu kabul edilirse bu geçersizliğin TTK m. 456/4 ve m. 353 uyarınca artırım kararının tescil ve ilanından itibaren üç ay içerisinde ileri sürülmesi gerekir⁵³. *Moroğlu*, TTK m. 462/3'e aykırı bir sermaye artırımı kararının dürüstlük kuralı ve hakların sakınılarak kullanılması ilkesinden önce kanuna aykırılık oluşturacağını belirtmektedir. *Moroğlu*, kararın akıbeti ile ilgili dürüstlük kuralına aykırı olduğunu belirtmekte ve bu görüşüne "genel kurulun sermaye artırımı kararının iptal edilebilirliği" başlığı altında yer vermektedir⁵⁴. *Aydın*, TTK m. 462/3 hükmünün, TTK m. 445'teki dürüstlük kuralına aykırılığın somutlaşmış bir görünümü olduğunu ve dürüstlük kuralına aykırı bir genel kurul kararının TTK m. 445 uyarınca iptal yaptırımı tabi olacağını belirtmektedir. Yazar, TTK m. 462/3'e aykırılık oluşturan hallerin, TTK m. 447'de örnek olarak sayılan butlan hallerinden birinin kapsamına hiçbir şekilde girmediğini belirtmektedir. Ayrıca yazara göre TTK m. 462/3 hükmündeki fon kelimesinin kapsamına hangi iç kaynakların dahil olduğuna dair öğretide ve yargı kararlarında henüz birlik olmadığından, kanuna aykırılığın butlana tabi olması görüşü hukuk güvenliği ilkesini zedeleyecektir⁵⁵. *Soykan* ise, TTK m. 462/3 hükmünün dürüstlük kuralına aykırılığın somutlaştırıldığı özel bir kanun hükmü olarak düzenlendiğini ve münhasıran mevcut pay sahiplerinin menfaatini koruması sebebiyle mutlak emredici nitelikte değil nisbi emredici nitelikte olduğunu, nisbi emredici nitelikteki hükümlere aykırılığın butlana değil iptal yaptırımına tabi olduğunu belirtmektedir⁵⁶. Ancak nisbi emredici nitelikteki hüküm ile korunan pay sahibinin özel çıkarının bir kerelik değil de ileriye dönük potansiyel pay sahiplerinin de çıkarlarını zedeleyecek şekilde ihlali halinde butlan yaptırımı söz konusu olacaktır⁵⁷.

TTK m. 462/3 hükmüne aykırılığın tespiti bakımından butlanın ikincilliği yani sakınma ilkesinin de göz önünde bulundurulması gerekir. TTK m. 447 hükmünün gerekçesinde de belirtildiği üzere sakınma ilkesi, iptal edilebilirliğin yeterli ve tatmin edici bir yaptırım oluşturmadığı hallerde hukukun genel hüküm ve ilkelerine göre ikincil olarak butlan yaptırımının tercih edilmesidir.

⁵³ Kendigelen, s. 370.

⁵⁴ Moroğlu, Sermaye Artırımı, s. 304-305, dpn. 387.

⁵⁵ Aydın, s. 155-158.

⁵⁶ Soykan, s. 225-226.

⁵⁷ Moroğlu, Hükümsüzlük, s. 70-72.

Kanun koyucunun da butlan sebeplerini sınırlı sayıda belirtmezken hükümde ‘özellikle’ sözcüğünü kullanması, kanunda sayılan butlan sebeplerine ihtiyatla yaklaşılması gerektiğini gösterir⁵⁸. Bu kapsamda hukuk güvenliği ilkesinin de korunması bakımından kanunun bütün emredici hükümlerine aykırılığın doğrudan butlan yaptırımına tabi tutulması uygun değildir⁵⁹. Ayrıca öğretide iptal ve butlan yaptırımının tercihi noktasında tereddüt doğması halinde iptal yaptırımının tercih edilmesi gerektiği; iptal yaptırımının kural, butlan yaptırımının ise istisna olduğu savunulmaktadır⁶⁰. TTK m. 462/3 hükmüne aykırı sermaye artırımı kararlarının hükümsüzlüğüne ilişkin Yargıtay kararları incelendiğinde Yargıtay’ın da kanuna aykırı sermaye artırımı kararının iptal edilebilir olduğu görüşünü benimsediği görülmektedir⁶¹.

Tüm bu açıklamalar ışığında kanımızca nispi emredici nitelikte olan hükme aykırı bir sermaye artırımı kararının butlanla sakat olduğunun kabulünün hükmün düzenlenme amacıyla bağdaşmayacağı ve hukuk güvenliğinin sağlanması adına butlan yaptırımının istisnai nitelikte olduğu göz önüne alınarak ikinci görüş doğrultusunda, TTK m. 462/3 hükmüne aykırı bir sermaye artırımı kararının kanuna aykırılıktan iptali gerekir. Esas sermaye sistemini kabul etmiş bir anonim ortaklıkta, TTK m. 445 uyarınca TTK m. 446’da sayılan kişiler TTK m. 462/3 hükmüne aykırı genel kurul kararının, karar tarihinden itibaren 3 ay içerisinde iptalini dava edebilir. TTK m. 460/5 uyarınca da kayıtlı sermaye sistemini benimsemiş bir anonim ortaklıkta pay sahipleri ve yönetim kurulu üyeleri, yönetim kurulu kararının ilan tarihinden itibaren 1 ay içerisinde kararın iptalini dava edebilir. Nitekim çalışma içerisinde yer verdiğimiz Yargıtay içtihatlarında da görüldüğü üzere uygulamada TTK m. 462/3 hükmüne aykırı sermaye artırımı kararlarının iptaline yönelik karar verilmektedir.

SONUÇ

Sermaye taahhüdü yoluyla sermaye artırımının ön şartı niteliğinde olan TTK m. 462/3 hükmü hakların sakınılarak kullanılması ilkesinin özel bir görünümüdür. Hükmün düzenlenmesinin asıl amacı, bilançoda mevzuatın sermayeye eklenmesine izin verdiği fonların mevcudiyeti halinde öncelikle iç

⁵⁸ Bkz. 6102 sayılı TTK Genel Gerekçesi, Madde 447, s. 188, <https://mevzuat.tbmm.gov.tr/Kanun/KanunDetay?YasamaKanunId=f72877be-1e9f-037b-e050-007f01005610&kanunNumarasi=6102#step-2> (erişim tarihi: 2.4.2024).

Bkz. TTK m. 447 Gerekçesi.

⁵⁹ Pulaşlı, s. 360.

⁶⁰ Moroğlu, Hükümsüzlük, s. 68.

⁶¹ Yargıtay 11. Hukuk Dairesi’nin 2020/1559 Esas, 2021/2513 Karar Sayılı 17.03.2021 Tarihli kararı; Yargıtay 11. Hukuk Dairesi’nin 2019/88 Esas, 2019/7008 Karar Sayılı, 11.11.2019 Tarihli kararı, <https://karararama.yargitay.gov.tr/> (erişim tarihi: 3.4.2024).

kaynaklardan sermaye artırımı yapılarak pay sahiplerinin sermayeye katılım oranlarının korunması ve bedelsiz payları edinme hakkının dolaylı şekilde ihlalinin önlenmesidir.

Kanun hükmünde anılan fon kelimesi, TTK m. 462/1 hükmündeki bütün iç kaynakları değil yalnızca bilançoda sermayeye eklenmesine mevzuatın izin verdiği fonları kapsamaktadır. Bu fonlara örnek olarak bunlarla sınırlı olmamakla birlikte vergi hukuku mevzuatında yer alan ve mevzuatta sermayeye dönüştürülmesine izin verilen yeniden değerlendirme fonu, iştirak ve taşınmaz satış kazancı fonu ve enflasyon fonu sayılabilir. Kanun koyucunun sermaye artırımında kullanılabilecek iç kaynaklardan bahsettiği TTK m. 462/1 hükmünde diğer iç kaynak kalemlerini açıkça zikretmiş olmasına rağmen üçüncü fıkrada yalnızca fonlardan bahsetmesi bilinçli bir tercih yaptığını göstermektedir. Ayrıca hükmün gerekçesinde de fon kelimesinin bütün iç kaynakları ihtiva ettiğine dair herhangi bir yorum yapılmamıştır. Kanunun pay sahiplerinin korunması amacıyla düzenlendiği göz önüne alınarak bu amacının sağlanması için fon kelimesinin kapsamına tüm iç kaynakları da dahil etmek gerektiği yönünde yapılan yorumun kabulü mevcut hukuk bağlamında mümkün değildir. Üstelik kanun maddesinin, dış kaynaklardan sermaye artırımı yapmadan önce tüm iç kaynakların sermayeye dönüştürülmesi gerektiği yönünde yorumlanması şirketin karar alma organına ve özellikle mali ve iktisadi yapısına açık ve sınırsız bir şekilde müdahale edilmesi anlamına gelecektir. Kanun koyucu tarafından ‘bilançoda sermayeye eklenmesine mevzuatın izin verdiğini fonlardan’ şirketin bütün iç kaynakları kastediliyorsa, bu durumda TTK m. 462/3 hükmünde tüm iç kaynakların sermayeye dönüştürülmesi şartı ile dış kaynaklardan sermaye artırımına izin verileceği yönünde bir kanun değişikliği yapılması gerekir.

TTK m. 462/3 hükmündeki ‘oran’ kelimesi hükümde esasen miktar ve tutar anlamında kullanılmıştır. Zira hükümdeki oran kelimesinin asıl anlamı ile sermaye artırımına uygulanması, hükmün amacının gerçekleştirilmesine hizmet etmeyecek ve kanunun dolaylı olarak ihlaline sebebiyet verecektir. Şirket, bilançoda sermayeye eklenmesine mevzuatın izin verdiği fonların tamamını sermayeye dönüştürmek şartıyla, aynı anda fonların miktarını aşan miktarda sermaye taahhüdü yoluyla sermaye artırımı da yapabilir ve bunun için ayrıca bir sermaye artırımı kararı almasına gerek yoktur. Zira bu halde TTK m. 462/3 hükmündeki ön şart sağlanmış ve bilançoda mevcut olan sermayeye eklenmesine mevzuatın izin verdiği fonların tamamı sermayeye dönüştürülmüş olacaktır. Ancak fonların bir kısmının önceden ayrı bir sermaye artırımı kararı ile sermayeye dönüştürülmüş olması ortaklığa sonrasında ayrı bir karar ile tek başına sermaye taahhüdü yoluyla sermaye artırımı

yapma hakkı vermez. Ortaklık fonların tamamını sermayeye dönüştürmeden sermaye artırım kararı almak istiyorsa bunu ancak aynı miktarda ve aynı zamanda alınmış bir sermaye artırım kararı ile yapabilir. Ayrıca şirketler TTK m. 462/3-c. 2 uyarınca acil sermaye ihtiyacı ve sermaye artırımının derhal yapılmasında haklı sebep unsurunun bulunması aranmaksızın aynı zamanda ve aynı miktarda hem fonların sermayeye dönüştürülmesi yoluyla ve hem de sermaye taahhüdü yoluyla sermaye artırımını yapabilir.

Mevcut pay sahiplerinin bedelsiz pay edinme haklarının dolaylı olarak ihlal edilmesinin önlenmesi maksadıyla getirilen TTK m. 462/3 hükmü münhasıran pay sahiplerinin özel çıkarlarını gözettiğinden nispi emredici niteliktedir. Bu sebeple TTK m. 462/3 hükmüne aykırı bir sermaye artırım kararının hem butlanın ikincilliği ilkesi uyarınca hem de hükmün pay sahiplerinin özel çıkarlarını koruması ve nispi emredici nitelikte olması sebebiyle kanuna aykırılıktan iptali gerekir. Ayrıca şirketin mevzuatın bilançoya konulmasına ve sermayeye eklenmesine izin verdiği fonlar haricinde sermayeye dönüştürülebilir başkaca iç kaynaklarını sermayeye dönüştürmeden dış kaynaklardan sermaye artırımını yapması, dürüstlük kuralına ve hakların sakınılarak kullanılması ilkesine aykırı düşüyorsa somut olayın özelliklerine göre pay sahipleri, TTK m. 445 uyarınca ilgili sermaye artırım kararının iptali yönünde dava haklarını kullanabilir.

KAYNAKÇA

- AYDIN, Alihan, ‘SerPK’ya Tâbi Olmayan Anonim Ortaklıklarda Sermayeye Eklenebilecek Fonlar Sermayeye Eklenmeksizin Dış Kaynaklardan Sermaye Artırımı Yapılamaması Üzerine Düşünceler’ Banka ve Ticaret Hukuku Dergisi, Cilt: 29, Sayı: 4, Yıl: 2013, ss. 143-159.
- BAHTİYAR, Mehmet, Ortaklıklar Hukuku, 17. Bası, Beta Yayınevi, İstanbul, 2024.
- CENKÇİ, Esra, Anonim Ortaklıklarda Kayıtlı Sermaye Sistemi, 1. Bası, On İki Levha Yayıncılık, İstanbul, 2015.
- GÜRBÜZ USLUEL, Aslı E., ‘Anonim Şirketlerde İç Kaynaklardan Sermaye Artırımında Gündeme Gelebilecek Sorunlar’, Banka ve Ticaret Hukuku Dergisi, Cilt: 36, Sayı: 4, Yıl: 2020, ss. 59-84.
- KELEŞ GÜVEN, Ayşe Begüm, Anonim Ortaklıklarda İç Kaynaklardan Sermaye Artırımı, 1. Baskı, Seçkin Yayıncılık, Ankara, 2023.
- KENDİGELEN, Abuzer, Yeni Türk Ticaret Kanunu: Değişiklikler, Yenilikler ve İlk Tespitler, 3. Bası, On İki Levha Yayıncılık, İstanbul, 2016.
- MOROĞLU, Erdoğan, Anonim Ortaklıklarda Sermaye Artırımı (Sermaye Artırımı), 4. Bası, On İki Levha Yayıncılık, İstanbul, 2018.
- MOROĞLU, Erdoğan, Anonim Ortaklıkta Genel Kurul Kararlarının Hükümsüzlüğü (Hükümsüzlük), 9. Bası, On İki Levha Yayıncılık, İstanbul, 2020.
- POROY, Reha/TEKİNALP, Ünal/ÇAMOĞLU, Ersin, Ortaklıklar Hukuku II, 15. Bası, Vedat Kitapçılık, İstanbul, 2023.
- PULAŞLI, Hasan, Şirketler Hukuku Genel Esaslar, 9. Bası, Adalet Yayınevi, Ankara, 2024.
- SOYKAN, İsmail Cem, Türk Ticaret Kanununa Göre Anonim Ortaklıklarda Sermaye Taahhüdü Yoluyla Sermaye Artırımı, 1. Bası, On İki Levha Yayıncılık, İstanbul, 2019.
- TEKİNALP, Ünal, Sermaye Ortaklıklarının Yeni Hukuku (Yeni Hukuk), 5. Bası, Vedat Kitapçılık, İstanbul, 2020.
- ÜÇİŞİK, H. Güzin/ÇELİK, Aydın, Anonim Ortaklıkta Finansal Tablolar Yedek Akçeler ve Kar Dağıtımı. 1. Baskı, On İki Levha Yayıncılık, Ankara, 2018.
- YUSUFOĞLU, Fülürya, Anonim Şirketlerde Gayri Maddi Hakların Sermaye Olarak Konulması, 1. Bası, Vedat Kitapçılık, İstanbul, 2016.

Çevrimiçi Kaynaklar

- <https://www.ito.org.tr> (erişim tarihi: 23.04.2024).
- <https://karararama.yargitay.gov.tr/> (erişim tarihi: 3.4.2024).
- <https://www.lexpera.com.tr> (erişim tarihi: 20.3.2024).
- <https://mevzuat.spk.gov.tr/> (erişim tarihi: 19.03.2024).
- <https://mevzuat.tbmm.gov.tr/> (erişim tarihi: 2.4.2024).
- <https://sozluk.gov.tr/> (erişim tarihi: 19.3.2024)